

تبیین رابطه امنیت و نشاط اجتماعی با عفاف

زینب احمدی بیدگلی*

چکیده

امنیت، یکی از نیازهای اصلی انسان است که نشاط اجتماعی، پویایی و مفیدبودن افراد جامعه را دربر دارد. با توجه به ارتباط تنگاتنگ امنیت و نشاط اجتماعی، هر دو مقوله در راستای تقویت عفاف افزایش پیدا می‌کنند. یکی از مصادیق تحقق امنیت و نشاط اجتماعی، عفاف است که ضامن سلامت فرد و جامعه به‌ویژه زنان است. ارتباط این دو مؤلفه با عفاف در زمینه تأثیرات فردی آن با امنیت و نشاط اجتماعی در تکریم شخصیت زنان، آرامش روانی، کاهش مفاسد اخلاقی و تقویت نهاد خانواده روشن می‌شود و از جمله آثار اجتماعی آن، شکوفایی علمی و اقتصادی، استحکام نظام اجتماع، کاهش مفاسد اخلاقی در جامعه و حضور سازنده زنان در جوامع است. در صورت فقدان یا اختلال عفاف، پیامدها و بازتاب‌های نگران‌کننده‌ای برای فرد و جامعه به وجود می‌آید که بارزترین آنها، نابودی امنیت و نشاط اجتماعی است. با ازبین‌رفتن عفاف در جامعه، انحراف‌های اجتماعی بیشتر می‌شود و زمینه‌های شکل‌گیری کج‌روی در سطح جامعه بیشترین دلهره را ایجاد خواهد کرد. هدف اصلی پژوهش حاضر که با روش توصیفی - تحلیلی به آن پرداخته می‌شود، تأمین عفاف در راستای تقویت امنیت و نشاط اجتماعی است.

واژگان کلیدی: امنیت، امنیت اجتماعی، نشاط، نشاط اجتماعی، عفاف، زن.

* مدرسه علمیة حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام)، شهرستان آران و بیدگل.

مقدمه

عفاف نیاز فطری زن، زینت گوهر روح و دژ محکم امنیتی اوست که در جایگاه یک حفاظ باطنی، مصونیت اخلاقی، خانوادگی و از همه مهم‌تر امنیت اجتماعی را فراهم می‌کند. زنان در پرتو حفظ این ارزش، عامل نیرومندی برای ارتقای امنیت و نشاط اجتماعی هستند.

نشاط اجتماعی، پویایی و مفیدبودن افراد جامعه را دربر دارد که در راستای تقویت آن، امنیت اجتماعی نیز افزایش پیدا می‌کند. وجود شهروندانی بانشاط و شاداب، می‌تواند جامعه را در مسیر توسعه و پیشرفت و رسیدن به آرمان‌های انسانی خود سوق دهد تا به اهداف مهمی در حوزه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی و فرهنگی دست یابد. با وجود نشاط اجتماعی در جامعه، رضایت از زندگی و سلامت روانی فردی و اجتماعی افزایش می‌یابد و آسیب‌های اجتماعی نیز کاسته می‌شود؛ زیرا مشارکت و مسئولیت‌پذیری در میان مردم بیشتر می‌شود که احساس امنیت را برای افراد جامعه رقم خواهد زد.

امروزه با پیشرفت تکنولوژی و توسعه علمی بشر، نیاز به اخلاق، معنویت و ارزش‌های انسانی بیشتر شده است. امنیت در سطح جوامع بشری، ناشی از استمرار وجود ارزش‌هایی انسانی چون نظم، همکاری اجتماعی، عفاف و... است که به حفظ حریم اجتماعی، رفع خطر، استفاده بهینه از فرصت‌ها و ارتقای سطح زندگی اجتماعی می‌پردازد. از طرفی بیگانگان با تبلیغات نادرست، درصدد برهم‌زدن امنیت جوامع برای منافع خود هستند و عفت زنان را مانع رسیدن به مدارج عالی تحصیلی و فعالیت‌های اجتماعی می‌دانند. بنابراین یکی از ضرورت‌های جوامع انسانی، رعایت و ترویج عفاف در زنان به شمار می‌آید که منافع و آثار شگرفی در جامعه پدیدار می‌کند و رعایت نکردن آن، زیان‌ها و آثار ویران‌کننده‌ای در فرهنگ عمومی اجتماع بر جای گذاشته است.

مسئله حفظ عفاف، ویژه دنیای اسلام و حتی دنیای ادیان نیست، بلکه بر اساس زمینه فطری، حتی جوامع اولیه و به دور از تمدن و مذهب هم به آن توجه کرده‌اند. عفت به لحاظ آثار فردی و اجتماعی جایگاه ویژه‌ای در جامعه بشری از بدو تولد انسان تاکنون داشته است؛ ازاین‌رو با ایجاد فضایی امن و سالم، بالندگی انسان در جهات مثبت و زمینه‌های مختلف فکری و علمی را سبب می‌شود.

نویسندگان و پژوهشگران زیادی کوشیده‌اند اهمیت نقش عفاف در سلامت و امنیت جامعه را بیان کنند؛ اما کتاب، مقاله یا پایان‌نامه‌ای به طور مستقل درباره تبیین رابطه امنیت و نشاط اجتماعی با عفاف نوشته نشده است. البته آثاری از جمله کتاب مسئله حجاب از مرتضی مطهری، درباره فلسفه پوشش اسلامی و آثار آن در آرامش روانی افراد سخن به میان آورده است؛ ولی درباره رابطه عفاف با نشاط افراد جامعه مباحثی مطرح نشده است. کتاب حجاب از دیدگاه قرآن و سنت نوشته فتحیه فتاحی زاده درباره پوشش و حرمت بخشیدن به زنان مطالبی را عنوان می‌کند، ولی به نقش عفاف در ایجاد آرامش بین افراد جامعه پرداخته است. مقاله «آثار فردی و اجتماعی حجاب و نقش آن در امنیت اجتماعی زنان» اثر سعید غیرتمند و همکاران، به رابطه بین حجاب و آثار فردی و اجتماعی آن با حجاب پرداخته است، ولی به تبیین رابطه عفاف با امنیت و نشاط فردی و اجتماعی نمی‌پردازد.

این مقاله ابتدا به مفاهیم کلیدی می‌پردازد و سپس رابطه عفاف با این دو مؤلفه را تبیین می‌کند.

۱. مفهوم‌شناسی

۱-۱. امنیت

«امنیت» در لغت به معنای درامان بودن، ایمنی، آرامش و آسودگی است (عمید، ۱۳۸۹: ص ۲۳۲)؛ اما در اصطلاح به معنای دوری از هرگونه تهدید و نیز آمادگی برای رویارویی با خطرهایست. امنیت مفهومی نسبی و دارای شدت و ضعف است؛ به این معنا که در برخی موقعیت‌ها (زمان و مکان‌های مختلف) در ذهن افراد ارتقا یا کاهش می‌یابد. امنیت از ضروری‌ترین نیازهای یک جامعه است (آشوری، ۱۳۸۷: ص ۳۸).

۱-۲. امنیت اجتماعی

«امنیت اجتماعی» ناشی از استمرار وجود ارزش‌های فرهنگی مانند نظم، وفاق، همکاری اجتماعی و ... است که به حفظ حریم اجتماعی، رفع خطرهای، استفاده بهینه از فرصت‌ها و ارتقای سطح زندگی می‌پردازد. کارکرد امنیت اجتماعی را می‌توان نوعی توانمندی جامعه برای مراقبت از ویژگی‌های بنیادی گروه‌های اجتماعی و قومی در برابر تغییرات و تهدیدهای عینی دانست (<https://anthropologyandculture.com>).

۱-۳. نشاط اجتماعی

«نشاط اجتماعی» مجموعه‌ای از عواملی است که در تقویت یا کاهش نشاط افراد جامعه تأثیر بسزایی دارد؛ به گونه‌ای که انسان نیازهای درونی خود را از طریق جامعه و هنجارهای معمول آن می‌پذیرد. انسان تا زمانی که به آنچه می‌خواهد دست نیابد، احساس شادی، خوشبختی و سعادت نمی‌کند (کامرانی‌پور و همکاران، ۱۳۹۸: ص ۵۶)؛ بنابراین احساس نشاط اجتماعی یکی از مهم‌ترین پشتوانه‌ها برای مقابله با مشکلات اجتماعی است.

۱-۴. عفاف

«عفاف» در زبان عرب از ریشه «ع. ف. ف» است و با فتح حرف اول، به معنای «عفاف، پارسایی و پرهیزکاری، نهفتگی، پاکدامنی، خویشنداری» است (نادری، ۱۳۹۱: ص ۱). عفت در اصطلاح به معنای پدیدآمدن حالتی برای نفس است که به وسیله آن از زیاده‌خواهی شهوت جلوگیری می‌کند. از آنجاکه عفاف به معنای خودداری و خودنگهداری از هرگونه امر ناپسند است، همین امر قلمرو عفاف را توسعه بخشیده و تمام اعضای ظاهری و تمام قوای باطنی بدن را فرامی‌گیرد و به همه ابعاد وجودی انسان سرایت می‌کند (نادری، ۱۳۹۱: ص ۱).

۲. نقش عفاف در ایجاد آرامش و نشاط بین افراد جامعه

عفاف زنان در جامعه نقش پررنگی را ایفا می‌کند که به آرامش و نشاط بین افراد جامعه می‌انجامد. یکی از فلسفه‌های حقیقی وجوب حجاب و عفاف در جامعه، حفظ آرامش زن، مصونیت جامعه از فساد، عمق و معنابخشیدن به امنیت اجتماعی با توسعه آن است؛ زیرا نفس آدمی، دریایی موج از تمایلات و خواسته‌های اوست که مهم‌ترین آنها به غریزه جنسی، خوردن، مال و مقام مربوط می‌شود و بدون شک بالاترین خواسته‌های مردان، تمایل به جنس زن است (غیرتمند و همکاران، ۱۳۹۳: ص ۱۶۷). در سخنان عارفان آمده است: «أَعْظَمُ الشَّهْوَةِ، شَهْوَةُ النِّسَاءِ: بزرگ‌ترین خواسته‌های مرد، رغبت به زنان است» (فیض کاشانی، ۱۴۱۷: ص ۱۷۷). ارائه زیبایی‌ها و مواضع بدن زن، به شهوت و طمع مردان دامن می‌زند و آنها را به یک کانون جدی خطر بدل می‌کند که به سلب آرامش زن و امنیت اجتماعی منتهی می‌گردد. آنچه می‌تواند از این ناامنی پیشگیری کند، پوشش زن از چشمان گرسنه نامحرمان است که با حجاب کامل اسلامی در سایه عفاف عملی خواهد شد (اکبری، ۱۳۷۷: ص ۱۴-۱۶).

پیام عفت، شخصیت و خداترسی زن مسلمان، پوشش دینی است و مردان جامعه نه تنها به چنین بانویی چشم طمع نخواهند داشت که او را نیرویی بالفعل در وسعت بخشیدن امنیت اجتماعی می‌دانند و نجابتش را می‌ستایند. زن در این حالت نه تنها در سنگر عفاف و حجاب از تیر نگاه‌های زهرآلود، سخنان آزاردهنده و برخوردهای اراذل جامعه در امان خواهد بود، بلکه امنیت و آرامش درونی خود و اجتماع را برقرار خواهد کرد. نکته معنوی و عرفانی شایان ذکر در این باب، پیام الهی آفریدگار هستی خطاب به زنان است: «ای زن، آگاه باش، دنیا خراب‌آبادی است که هر نقطه آن به مین‌های شیطان و نگاه‌های آلوده ناامن شده است. اما فرشته‌های حجاب در محفل انس و یاد خدا در امنیتی بی‌نظیر به سر می‌برند که دیگران از طعم آن بی‌خبرند» (اکبری، ۱۳۷۷: ص ۱۹۰-۱۹۳). بنابراین سنگر عفاف برای زنان می‌تواند پناهگاه امنی را ایجاد کند تا در سایه آن، امنیت و نشاط بین افراد جامعه برقرار شود.

یکی از مصادیق تحقق امنیت و نشاط اجتماعی، رعایت عفاف در جامعه است که می‌توان در زمینه‌های مختلفی از جمله فردی و اجتماعی بررسی کرد.

۲-۱. آثار فردی

از تأثیرگذارترین پیامدهایی که گسترش عفاف به دنبال دارد، تأثیر در فرد است که در ادامه به مهم‌ترین موارد آن اشاره می‌شود.

۲-۱-۱. تکریم شخصیت زنان

یکی از مهم‌ترین آثار گسترش عفاف در جامعه، تکریم شخصیت زنان است که نقشی اساسی در نشاط و امنیت اجتماعی دارد. زنان عفیف، تجسم حرمت و عفت در جامعه هستند و پوشش آنها نیز نوعی احترام‌گذاردن و محافظت آنها از نگاه‌های شهوانی است. حضرت صدیقه طاهره علیها السلام می‌فرمایند: «خیر النساء أن لا یرین الرجال ولا یراهن الرجال: بهترین زنان، زنی است که مردی را نبیند و مردی هم او را نبیند» (حرعاملی، ۱۴۱۴: ص ۲۳۲). عفت زن به دیگران این پیام را می‌دهد که نباید او را به چشم ابزاری برای مطامع گوناگون نفسانی نگاه کرد و ارزش واقعی‌اش، ظاهر او و داشتن جاذبه‌های جنسی او نیست، بلکه کمالات روحی و توانایی‌ها و قابلیت‌های اوست (شجاعی، ۱۳۸۶: ص ۸۴).

هرگاه زن حدود را رعایت نکند، هر بیمار دلی به او طمع می‌نماید و با نگاه آلوده‌اش حریم او

را می‌شکند و در این موقع زن احساس ناامنی خواهد کرد و نشاط اجتماعی او از بین خواهد رفت؛ چون این زن نمی‌تواند با امنیت کامل در جامعه حضور پیدا کند و این مسئله حاصل عملکردی است که زن با سلب عفت از خود برای خویشتن رقم زده است.

زن شخصیتی است که باید سالم بماند و نسل سالم تربیت کند تا جامعه سالم بماند؛ اما چنانچه تحت تأثیر چشمان آلوده به گناه، به طرف شهوات سوق داده شود و هویت واقعی‌اش را فراموش کند و در چنگال بیمار دلان و هوس‌بازان گرفتار آید، از منش انسانی سقوط می‌کند و نمی‌تواند فرزندان سالم به جامعه عرضه نماید (فتاحی‌زاده، ۱۳۹۷: ص ۷۹). از طرفی سلامت و پویایی جامعه نیز در گرو داشتن نسلی سالم است؛ بنابراین عفاف عامل مؤثری در حرمت‌بخشی و تکریم زنان است و این حرمت‌بخشی موجب سلامت جامعه و نسل آینده خواهد شد که آرامش جامعه و به دنبال خود نشاط اجتماعی را دربر دارد.

زنان با حضور عقیقانه خود در جامعه افزون بر حفظ کرامت شخصی خود به امنیت و آرامش جامعه کمک شایانی می‌کنند که نشاط اجتماعی را در پی خواهد داشت.

۲-۱-۲. آرامش روانی

آرامش روانی زنان از برکات عفاف است که به نشاط و امنیت جامعه می‌انجامد. نفس آدمی دریایی از خواستنی‌ها و تمایلات است. زمانی که نفس به چیزی رغبت پیدا کند، همانند دریا طوفانی می‌شود و تنها راه آرام‌شدن جزر و مد این دریا، رسیدن او به خواسته خویش است (غیرتمند و همکاران، ۱۳۹۳: ص ۱۶۷). بنابراین عفاف دستور مؤکدی برای زنان و مردان است تا با تعدیل عواطف و تمایلات و ایجاد مصونیت، حضور فعال در اجتماع را فارغ از نگاه جنسیتی و بر مبنای برابری بین زن و مرد نهادینه کند.

عفت، نگاهبان زن از نگاه‌های آلوده و آسیب‌های احتمالی است و به او آرامش می‌بخشد تا با خیالی آسوده در جامعه حضور یابد. امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرمایند: «مَنْ غَضَّ طَرْفَهُ قَلَّ أَسْفُهُ وَ أَمِنْ تَلَفُهُ: هر کس نگاهش را از نامحرم فروبندد، اندوهش اندک می‌شود و از تباه‌شدن آسوده می‌گردد» (خوانساری، ۱۳۶۶: ص ۴۴۹). به عبارت دیگر، یکی از مهم‌ترین گام برای ایجاد آرامش و سلامت روان، عفاف در پرتو خودشناسی است. فرد با رعایت عفاف هم در گفتار و هم در رفتار می‌تواند آرامش روان و آسودگی خاطر بیابد و با دوری از هرگونه تشویش و نگرانی، به نشاط

اجتماعی دست پیدا می‌کند و در صحنه‌های مختلف جامعه حاضر می‌شود.

در حقیقت پیکر زن جلب‌کننده است؛ بنابراین اگر در حصار پوشش قرار نگیرد، در معرض آسیب‌ها قرار خواهد گرفت. عفاف مانند دژی محکم زن را از تیررس نگاه‌های شیطانی و هوس‌آلود بازمی‌دارد تا با روانی آسوده به فعالیت‌های اجتماعی بپردازد؛ همچنین جایگاهی است که زن وجود و شخصیت خود را در آن سامان می‌بخشد و مسیر رشد و پیشرفت او را در جامعه همتای مردان قرار می‌دهد.

زنان در سنگر عفاف، از گزند دل‌های بیمار در امان هستند و به آرامش روانی در جامعه می‌رسند که به دنبال آن امنیت و نشاط اجتماعی پدید خواهد آمد.

۳-۱-۲. کاهش فساد اخلاقی

از جمله بارزترین کارکردهای عفاف در جامعه، کاهش فساد اخلاقی زنان است که در آرامش روانی و نشاط اجتماعی تأثیر فراوانی دارد. انسان عفیف، مقامی ارزشمند نزد خداوند متعال دارد و تا جایی می‌تواند اوج بگیرد که هم‌ردیف مجاهدان شهید در راه خدا و فرشتگان به حساب می‌آید؛ زیرا با وجود توان بر گناه، چشم می‌پوشد و پاک می‌ماند. رسول خدا ﷺ درباره طاعت و جلب محبت الهی می‌فرمایند: «أَحَبُّ الْمُؤْمِنِينَ إِلَى اللَّهِ مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ: محبوب‌ترین مؤمنان نزد خداوند متعال کسی است که در راه فرمانبری خدا بکوشد» (دیلمی، ۱۴۱۲: ص ۲۱۳). بنابراین عفاف ابزاری ضروری است تا انسان بتواند روح خود را به تعالی برساند و از گزند آسیب‌های اجتماعی دور بماند.

افزایش بی‌عفتی، آمار طلاق و بی‌بندوباری را در جامعه بالا می‌برد و در مقابل از تعداد ازدواج‌ها و روابط سالم خانوادگی کاسته می‌شود؛ زیرا با وجود روابط و معاشرت‌های نامشروع زنان بی‌عفت در سطح جامعه، ازدواج تنها به صورت یک مسئولیت سنگین و عملی پرهزینه جلوه می‌کند. با گرایش نداشتن جوانان به ازدواج، سلامت اخلاقی جامعه نیز به خطر می‌افتد و دامنه فساد گسترش پیدا می‌کند. چه بسا زنانی که سال‌های متمادی در غم و شادی، کنار همسران خود زندگی می‌کنند و به طور طبیعی چهره جوانی خویش را از دست داده‌اند و اکنون نیازمند آرامش و زندگی پر از عاطفه در کنار همسرانشان هستند. در این هنگام زنان بی‌عفتی که متاع هر کوچه و بازاری هستند، از راه می‌رسند و در مسیر زندگی آنها قرار می‌گیرند و اساس خانواده‌ای را

که سال‌ها با عشق و مشقت زیاد پرورش یافته را بر هم می‌زنند (غیرتمند و همکاران، ۱۳۹۳: ص ۱۷۳ - ۱۷۴). در محیطی که فساد اخلاقی فراگیر باشد، زنان جامعه دارای روان‌پریشی می‌شوند که شادابی و نشاط خانواده و جامعه را متزلزل می‌کند و مسیر توسعه و پیشرفت کشور را به عقب می‌راند؛ از این رو ناامنی در جامعه حاکم خواهد شد.

اگر مردان در جامعه به تعبیر قرآن، حافظ نگاه خود باشند، بسیاری از این مشکلات قابل پیشگیری است. خداوند می‌فرماید: «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ» بگو به مؤمنان که چشم فرو بندند و شرگاه خود را حفظ کنند؛ این برای آنها پاکیزه‌تر است» (نور: ۳۰).

عفت زنان سبب می‌شود عزت نفس داشته باشند و خود را بازیچه دست هوس‌بازان نکنند و در کمال آرامش در کنار دیگر اقشار جامعه فعالیت کنند؛ بنابراین فساد اخلاقی در جامعه کاهش می‌یابد و جامعه سالم و امن خواهد بود. بنابراین رعایت عفاف افزون بر حفظ امنیت جامعه، از فساد اخلاقی زنان می‌کاهد که در افزایش نشاط جامعه تأثیر فراوانی دارد.

۴-۱-۲. تقویت نهاد خانواده

از اولین آثار رعایت عفاف، تقویت نهاد خانواده در جایگاه کوچک‌ترین و مهم‌ترین نهاد اجتماعی است که در امنیت و نشاط جامعه تأثیر بسزایی دارد. بی‌شک نهاد خانواده، تنها با پاسداری از عفاف و پاکدامنی، درخشش و بالندگی لازم را پیدا می‌کند. خداوند می‌فرماید: «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ» به زنان مؤمن بگو چشم‌های خود را از نگاه‌های هوس‌آلود فروگیرند و دامن خویش را حفظ کنند و زینت خود را جز از آن مقدار که نمایان است، آشکار نکنند و اطراف روسری‌های خود را بر سینه افکنند» (نور: ۳۱). خداوند در این آیه به زنان امر می‌کند همه بدن خود به جز صورت‌ها و دست‌ها از مچ تا انگشتان را بپوشانند. این امر سبب ایجاد روابط صمیمانه زن و شوهر و منحصرشدن لذت‌های جنسی به محیط خانواده و در محدوده ازدواج می‌شود. افزون بر آن همسر قانونی در نزد فرد تنها عامل ارضای نیازهای جنسی تلقی می‌شود؛ در نتیجه پیوند زناشویی محکم‌تر می‌گردد که به استحکام نهاد خانواده منجر می‌شود؛ درحالی‌که زنان با خودآرایی و پوشش نامناسب در محیط اجتماع، زندگی خانوادگی

خود و دیگر افراد جامعه را به خطر می‌اندازند و با کشاندن جاذبه‌های جنسی خود به کوچه و بازار، افراد جامعه را همیشه در حالت نوعی مقایسه قرار می‌دهند که این امر اختلاف‌های زیادی را درون خانواده‌ها باعث می‌شود.

عفاف موجب مصونیت زن و مرد از آشفته‌گی‌های ذهنی، بیماری روحی و روانی می‌شود و از انحطاط اخلاقی جامعه و از هم‌پاشیدگی خانواده‌ها جلوگیری می‌کند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «ما بُنِيَ بِنَاءٌ فِي الْإِسْلَامِ أَحَبُّ إِلَيَّ اللَّهُ تَعَالَى مِنَ التَّزْوِيجِ: در دیدگاه خدای تعالی، هیچ نهادی در اسلام محبوب‌تر و عزیزتر از خانواده برپا نشده است» (مجلسی، ۱۴۰۳: ص ۲۲۲). از آنجاکه خانواده بنیادی‌ترین تشکّل اجتماعی یک جامعه به شمار می‌آید، با گسترش عفاف در خانواده، روابط زناشویی مستحکم‌تر و سبب تقویت بنیان خانواده می‌شود که امنیت جامعه را رقم خواهد زد؛ همچنین امنیت اجتماعی، پویایی و نشاط افراد جامعه را در پی دارد. در نتیجه زنان می‌توانند با رعایت عفاف در همه ابعاد آن و با دوری از ایجاد وسوسه‌های شیطانی، به استحکام خانواده‌ها کمک نمایند و امنیت و نشاط جامعه را حفظ کنند.

۲-۲. آثار اجتماعی

یکی دیگر از آثار گسترش عفاف بر امنیت و نشاط اجتماعی، تأثیرات اجتماعی است که در ادامه به مهم‌ترین موارد آن اشاره می‌شود.

۲-۲-۱. شکوفایی علمی و اقتصادی

یکی از کارکردهای حفظ عفاف در جامعه، شکوفایی علمی و اقتصادی است که نشاط و امنیت اجتماعی را تقویت خواهد کرد. امروزه نشاط افراد بیشتر از هر زمان دیگری ضرورت دارد که لازمه آن داشتن جامعه‌ای پویا و فعال است. با نشاط اجتماعی می‌توان به اهداف مهم در حوزه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و ... دست یافت (علوی، ۱۳۹۰: ص ۱۲۱). بی‌تردید شکوفایی علمی و اقتصادی عامل مؤثری در پویایی و توسعه همه‌جانبه جامعه است و از آنجاکه زنان نیمی از جمعیت جامعه را تشکیل می‌دهند، می‌توانند نقش مؤثری در شکوفایی علمی و اقتصادی آن داشته باشند. بنابراین ابتدال و بی‌عفتی زنان نه تنها شرایط مناسب جامعه را برای رشد و شکوفایی علمی و اقتصادی بر هم خواهد زد، بلکه تأثیر فراوانی در تضعیف روحیه علم‌جوایی خود زنان و هدر رفتن منابع مالی آنان خواهد داشت. زنی که عفت خود را دست‌مایه هوس‌بازان

قرار می‌دهد و هر روز برای خودنمایی بیشتر و استفاده از مدهای جدید مبالغه‌گفتی هزینه می‌کند، دیگر نه تنها علاقه‌ای به فراگیری علم و بالابردن سطح معلومات خود ندارد، بلکه وقت و زمانی برای او باقی نخواهد ماند (مطهری، ۱۳۷۷: ص ۹۴).

بنابراین رعایت عفاف، عامل مهمی در جلوگیری از خودنمایی زنان است که این آثار را در پی دارد:

- الف) از ورود زنان به ورطه‌ی مدها و پوشش‌های کاذب و غیراسلامی جلوگیری می‌کند و موجب هزینه‌شدن درست منابع مالی آنها و در نتیجه تقویت بنیه اقتصادی کشور خواهد شد.
- ب) زمینه‌های لازم را برای حضور سازنده زنان در عرصه‌های علمی و پژوهشی فراهم خواهد کرد که در نهایت منجر به رشد و شکوفایی علمی جامعه خواهد شد (غیرتمند و همکاران، ۱۳۹۳: ص ۱۷۸). از این رو عفت زنان در جامعه سبب پرورش استعدادها و پیشرفت اقتصادی کشور می‌شود و نشاط و آرامش جامعه را در پی خواهد داشت.

۲-۲-۲. استحکام نظام اجتماع

یکی از آثار اجتماعی عفاف، استحکام نظام جامعه است که در امنیت و نشاط آن تأثیر بسیاری دارد. از عواملی که موجب تقویت بنیان جامعه و رشد و پویایی آن می‌شود، تلاش برای کاستن مفاسد و به همان نسبت رشد و توسعه ارزش‌ها و فضایل اخلاقی بین افراد جامعه است. عفاف از جمله فضایل اخلاقی به شمار می‌رود که همواره در سلامت و استحکام جامعه تأثیرگذار است. جامعه‌ای که فساد در آن رو به گسترش باشد، محکوم به نابودی است و زندگی افراد در آن از خوشبختی به پستی کشیده خواهد شد (غیرتمند و همکاران، ۱۳۹۳: ص ۱۷۶).

عفاف یکی از عوامل اصلی در پیکره اجتماع و اثرگذار بر روح و جسم آدمی است؛ زیرا هر جامعه‌ای برای اثبات و رشد و بالندگی خود به سلامت جسمی و روانی نیاز دارد. هر فردی در جامعه خود مسئول است و بیشتر مسئولیت‌های زنان به عفاف آنها بستگی دارد. پس توجه به مقوله عفاف از ضرورت‌های یک جامعه به شمار می‌رود. زنان عقیف می‌توانند افزون بر تقویت بنیان خانواده و تربیت صحیح فرزندان، مسئولیتی را در جامعه بر دوش گیرند و در راستای بالابردن استحکام نظام اجتماع نقش بسزایی را ایفا کنند؛ اما اگر عفاف خود را پاسدار نباشند، از عهده انجام این‌گونه مسئولیت‌ها بر نمی‌آیند و به مسئولیت‌های مادری و همسری‌شان نیز لطمه وارد می‌کنند (<https://www.irna.ir/news>).

زنان با عفت خود، خانواده را استوار و پابرجا می‌سازند و بیهوده افراد را تحریک نمی‌کنند و هوس‌ها را بر نمی‌انگیزند و مردها را به مفسده نمی‌کشانند. بنابراین می‌توانند با حفظ عفاف، بزرگ‌ترین و ارزنده‌ترین خدمات را به خانواده‌ها، جوان‌ها و بالاخره جامعه کنند؛ زیرا اخلاق و پاکی را در جامعه برقرار می‌کنند و به استحکام پایه‌های نظام تداوم می‌بخشند (رهنما و همکاران، ۱۳۹۶: ص ۵۱). بنابراین استحکام نظام اجتماع بر پایه عفت زنان استوار می‌گردد که امنیت و نشاط جامعه را رقم خواهد زد.

۳-۲-۲. کاهش چشمگیر مفاسد اخلاقی

گسترش عفاف در جامعه تأثیر بسزایی در کاهش رذایل اخلاقی دارد که می‌توان کاهش چشمگیر مفاسد اخلاقی را ذیل آن قرار داد. عفت در جایگاه خصلتی انسانی، مبنای روابط افراد در فرهنگ جوامع است و هر عملکردی که منافی عفت باشد، سلامت اخلاق اجتماعی را به خطر خواهد انداخت. از آنجاکه باید هر آنچه به سلامت جامعه لطمه می‌زند، ریشه‌کن شود و هر چه سلامت اخلاق اجتماعی را تضمین می‌کند، تقویت گردد، در جوامعی که بی‌عفتی حکم فرماست، اخلاق جامعه به شدت آسیب دیده و برای اصلاح آن چاره‌ای جز بازگشت به ارزش ریشه‌ای عفاف وجود ندارد. از طرفی میل به خودنمایی و جلوه‌گری در سرشت زن نهفته است که باید در مسیر درست و هدفی والا به کار گرفته شود. بی‌گمان این گرایش در وجود زن، اگر همچون سایر میل‌ها به درستی به کار گرفته شود، ثمره‌های مطلوبی خواهد داشت و برای کمال او کارآمد خواهد بود؛ اما اگر این گرایش بدون حد و مرز باشد، به یقین فسادآفرین خواهد بود و در ایجاد زمینه‌های ناهنجاری در جامعه تأثیر خواهد گذاشت. قرآن مجید هم در موارد متعددی به زنان هشدار می‌دهد از انجام کارهایی که سبب خودنمایی‌های مفسده‌انگیز می‌شود، خودداری کنند: «وَلَا تَبْرَجْنَ تَبْرَجَ الْجَاهِلِيَّةُ الْأُولَى: مانند جاهلیت نخستین، با خودنمایی و خودآرایی از خانه خارج نشوید» (احزاب: ۳۳). علامه طباطبایی در تفسیر این آیه می‌نویسد: «خداوند در این آیه به زنان هشدار می‌دهد که با خودآرایی و خودنمایی، خود را گرفتار جاهلیت دیگری می‌نمایند. سعی کنید در هر دوره‌ای با حفظ شئون، عفت اجتماعی را پاس داشته و فضای جامعه را آلوده نسازید» (طباطبایی، ۱۳۴۸: ص ۳۰۹).

زیبایی زن برای او سرمایه است؛ اما باید به‌جا و درست مصرف شود و زکات جمال زن

همان رعایت حریم عفاف است (فتاحی‌زاده، ۱۳۹۷: ص ۸۰-۸۱)؛ همان‌گونه که امیرمؤمنان علیه السلام می‌فرمایند: «زکات الجمال، العفاف: زکات زیبایی، عفاف است» (آمدی، ۱۳۸۱: ص ۱۰۵). بنابراین حفظ غریزه خودنمایی زنان در جامعه گامی مؤثر برای مبارزه با مفسد اخلاقی و خواش‌های نفسانی است که امنیت و نشاط اجتماعی را فراهم خواهد کرد.

۴-۲-۲. حضور سازنده زنان در جامعه

ازجمله آثار گسترش عفت بانوان، حضور سازنده آنان در جامعه برای پیشرفت در همه زمینه‌ها و ایجاد نشاط و امنیت کشور است. از جمله ویژگی‌های بارز آن، عفاف است که در زمینه پوشش باطنی زنان در جامعه می‌تواند محیط اجتماع را از لذت‌های ناهنجار جنسی پاک کند و راه را برای حفظ نیروی قدرتمند روحی و جسمی با حضوری معنوی در جامعه بگستراند. اما در سوی دیگر بی‌عفتی عامل سوق‌دادن لذت‌های جنسی از محیط خانواده به اجتماع شده و سبب تضعیف حضور سازنده زنان در جامعه و برهم‌زدن امنیت اجتماعی آنان خواهد شد (مطهری، ۱۳۷۷: ص ۹۲-۹۳).

بی‌تردید اندام زن به‌ویژه اگر آراسته شود، جذاب و هوس‌انگیز است. از سوی دیگر زن، بخش عظیمی از نیروی انسانی یک جامعه را شکل می‌دهد و در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی می‌تواند نقش‌آفرینی کند. عفاف و حجاب درحقیقت جواز حضور زنان در اجتماع را رقم می‌زند و جلوی فساد گستره و ناهنجاری‌های ناشی از اختلاط مرد و زن را خواهد گرفت (فتاحی‌زاده، ۱۳۹۷: ص ۸۱-۸۲).

استاد جوادی آملی می‌نویسد:

بنا بر آیه ۱۹ سوره "نساء"، قرآن ما را متوجه یک مطلب مهم می‌کند و می‌فرماید: با زن‌ها معاشرت نیک داشته باشید و زن را چون مرد در مجامعتان راه دهید و اگر خوشایندتان نیست که آنها در مجامعتان شرکت کنند، این کار ناخوشایند را بکنید؛ چراکه ممکن است خیر فراوانی در آن باشد و شما نمی‌دانید. حضور زنان در صحنه، همیشگی است و این حیات اجتماعی زن است که می‌تواند در مسئله فرهنگ، تربیت، جهاد و دفاع سهم مؤثری را ایفا کند (جوادی آملی، ۱۳۸۳: ص ۲۱۷).

بنابراین زنان با رعایت عفاف، نه تنها جامعه را از آلودگی و بی‌بندوباری جنسی و هوس‌بازی حفظ می‌کنند، بلکه خود نیرویی کارآمد و اثربخش در جامعه خواهند بود و حضوری سالم، سازنده و مفید خواهند داشت که اگر این‌گونه شود، مسیر ترقی و رشد برای آن جامعه فراهم خواهد شد.

نتیجه

یکی از مهم‌ترین نیازهای انسان، امنیت و نشاط اجتماعی است که عفاف از مصداق‌های آن به شمار می‌رود. تحقق عفاف در جامعه بستر ساز امنیت و نشاط اجتماعی است. اگر عفاف در جامعه وجود نداشته باشد، مفاسد اخلاقی و حتی بیماری‌های روانی بیشتر می‌شود. افراد جامعه به‌ویژه زنان در پرتو حفظ ارزش عفاف می‌توانند در جهت سلامت و امنیت جامعه مؤثر باشند که نشاط و پویایی عمومی را برای هر فرد در دو بعد فردی و اجتماعی دربر می‌گیرد و امید را در افراد جامعه ایجاد می‌کند. بنابراین حضور سازنده زنان در جامعه در توسعه و سلامت روانی جامعه نقش اساسی ایفا می‌کند و در صورتی این سازندگی حضور آشکار می‌شود که زن با تدین و عفاف بتواند کارهای جامعه را انجام دهد.

بنابراین هرچه عفاف در جامعه بیشتر باشد، امنیت و نشاط اجتماعی بیشتر در جامعه رخ می‌نماید؛ زیرا زنان با آزادی بیشتر در جامعه حاضر می‌شوند و این امر زمینه‌ساز امید و توسعه اجتماعی می‌شود.

کتاب‌نامه

۱. اکبری، محمدرضا، تحلیلی نو و عملی از حجاب در عصر حاضر، چ ۴، اصفهان: پیام عترت، ۱۳۷۷.
۲. آشوری، داریوش، دانشنامه سیاسی، چ ۱۶، تهران: مروارید، ۱۳۸۷ ش.
۳. آقاجمال خوانساری، محمد بن حسین و همکاران، شرح غرر الحکم (خوانساری)، ج ۵، تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۶ ش.
۴. آمدی، عبدالواحد بن محمد، غررالحکم و دررالکلم: کلمات قصار امیرالمؤمنین علیه السلام، ج ۴، قم: مؤسسه امام عصر علیه السلام، ۱۳۸۱ ش.
۵. جوادی آملی، عبدالله، زن در آئینه جمال و جلال الهی، قم: اسراء، ۱۳۸۳ ش.
۶. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۲۰، قم: مؤسسه آل‌البیت علیهم السلام لاحیاء التراث، ۱۴۱۴ ق.
۷. دیلمی، حسن بن محمد، إرشاد القلوب إلى الصواب، ج ۲، قم: الشریف الرضی، ۱۴۱۲ ق.
۸. رهنما، اکبر و همکاران، «بررسی مفهوم حجاب در متون اسلامی، جایگاه آثار و جلوه‌های تربیتی آن»، فصلنامه معارف قرآنی، ش ۲۲، ۱۳۹۶ ش.

۹. شجاعی، محمد، دُرّ و صدف، چ ۶، [بی جا]: نشر محیی، ۱۳۸۶ ش.
۱۰. طباطبایی، سیدمحمدحسین، ترجمه تفسیر المیزان، ترجمه محمدباقر موسوی همدانی، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۴۸ ش.
۱۱. علوی، مصطفی، نشاط و شادی در اندیشه و سیره امام خمینی، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۹۰ ش.
۱۲. عمید، حسن، فرهنگ فارسی، ویراستار: اعظم گرامی فاتح، تهران: پارمیس، ۱۳۸۹ ش.
۱۳. غیرتمند، سعید و همکاران، «آثار فردی و اجتماعی حجاب و نقش آن در امنیت اجتماعی زنان»، فصلنامه پژوهش‌های اجتماعی اسلامی، ش ۱۰۳، ۱۳۹۳ ش.
۱۴. فتاحی‌زاده، فتحیه، حجاب از دیدگاه قرآن و سنت، چ ۱۱، قم: مؤسسه بوستان کتاب، ۱۳۹۷ ش.
۱۵. فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، المحجّه البیضاء، چ ۴، ج ۵، قم: جامعه المدرسین بقم، ۱۴۱۷ ق.
۱۶. کامرانی‌پور، معصومه و همکاران، «تعریف نشاط و راهکارهای عملی در ارتقای نشاط اجتماعی»، فصلنامه بهروز، ش ۱۰۳، ۱۳۹۸ ش.
۱۷. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۱۰۳، بیروت: داراحیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ ق.
۱۸. مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، چ ۴۹، تهران: صدرا، ۱۳۷۷ ش.
۱۹. نادری، سمیه، «راهکارهای گسترش عفاف در جامعه و آثار آن»، فصلنامه علمی - تخصصی محفل، ش ۷، ۱۳۹۱ ش.
۲۰. نوری، اعظم، «آثار اجتماعی حجاب در جامعه»، مرکز فرهنگ و معارف قرآن، نشریه روزنامه کیهان، ۱۳۸۸ ش.